

communicatie, meteen ook de ondertitel van het boek. Het doelpubliek bestaat uit mensen in Vlaanderen en Nederland die in de sociale sector, het onderwijs, de administratie of het gerecht werken, en daarnaast richt het boek zich op al wie nader kennis wil maken met de beleidsaspecten van meertaligheid.

Jaspers maakt in zijn inleiding terecht een essentieel onderscheid tussen twee types van meertaligheid. Er is om te beginnen de *prestigieuze* meertaligheid: die van de meestal hoogopgeleide spreker die naast het Nederlands verschillende economisch interessante talen beheerst zoals Engels, Frans, Duits of Spaans. Die meertaligheid werd en wordt aangemoedigd door de overheid, bijvoorbeeld door die talen stevig te verankeren in de onderwijsprogramma's van de lagere en (vooral) middelbare school.

Daarnaast is er de *plebejische* meertaligheid: die van de multi-etnische en veelal laagopgeleide stedelijke arbeidersklasse, waar allerlei (meestal niet-standaardtalige) variëteiten van het Turks, Russisch, enz. worden gesproken, en waar vrijwel niemand daarnaast ook de Nederlandse standaardtaal beheerst.

In *De klank van de stad* gaat het over dat tweede type meertaligheid, over hoe men met verschillende talen en soorten taalgebruik omspringt in concrete situaties, en welke officiële en officieuze vormen van taalbeleid in die situaties van belang zijn. Eén bijdrage beschrijft hoe twee stedelijke wijkgezondheidscentra — in principe Nederlandstalig — proberen om te gaan met hun steeds meertaliger publiek. Een andere schetst de uitdagingen bij het sociaal tolken: hoe vertel en vertaal je bijvoorbeeld het verhaal van een Afrikaanse familie tegenover een ambtenaar van een sociale overheidsdienst? Een derde auteur wijst op de taalproblemen bij interviews in het kader van asielaanvragen. Zij toont aan hoe het mondelinge vluchtrelaas van de asielzoeker door de administratieve procedure vertaald en “vertekst” wordt tot een document dat weliswaar aan de institutionele criteria voldoet, maar tegelijk ook aan de controle van de asielaanvrager ontsnapt.

Het boek bevat in totaal zeven dergelijke hoofdstukken, over de sociale sector, de administratie, het onderwijs en het gerecht. De epiloog is van Jef Verschueren, en het verdict is hard: een beleid

[T] PRESTIGIEUS OF PLEBEJISCH? MEERTALIGHEID IN DE STAD

In Vlaanderen wordt in ongeveer één op de zes gezinnen een andere taal *dan* het Nederlands, of een andere taal *naast* het Nederlands gesproken. In Den Haag spreekt de helft van de lagere-schoolkinderen thuis één of meer talen naast het Nederlands. Het gaat dan bijvoorbeeld om Turks, Pools, Russisch, Hindi, Berber, Engels of Chinees. In het Nederlandstalig onderwijs in Brussel rapporteert meer dan tachtig procent van de lagerschoolkinderen dat ze thuis één of meer andere talen dan of naast het Nederlands spreken — uiteraard met Frans als sterke uitschieter ten opzichte van de andere gerapporteerde talen.

Deze en andere gegevens zijn te vinden in *De klank van de stad*, een boek dat in 2009 is verschenen onder de redactie van Jürgen Jaspers, onderzoeker bij de Universiteit Antwerpen. Het boek bundelt de bijdragen van een tiental auteurs rond het thema *Stedelijke meertaligheid en interculturele*

dat zich in de genoemde sleutelsectoren van het maatschappelijke leven niet kan of niet wil aanpassen aan de realiteit van de stedelijke meertaligheid vormt een groter probleem dan die meertaligheid zelf. Meertaligheid is de *normale* situatie, eentaligheid is uitzonderlijk. Veel van de problemen die Vlamingen en Nederlanders vandaag wijten aan meertaligheid zijn eigenlijk het gevolg van een beleid dat, tegen alle sociolinguïstische kennis in, hardnekkig blijft streven naar standaardtalige eentaligheid. Het is uiteraard zinvol om via het onderwijs te proberen iedereen voldoende kennis van het Algemeen Nederlands bij te brengen om gelijke kansen en sociale mobiliteit te stimuleren. Maar, zo menen Jaspers en Verschuere, een goede taalvaardigheid in het Nederlands is helemaal geen garantie voor een gelijke behandeling. Daarnaast moet de overheid leren te accepteren dat anderstaligheid en meertaligheid geen tijdelijke fenomenen zijn. De dienstverlening in de gezondheidszorg, de administratie, het onderwijs of het gerecht kan pas kwaliteitsvol zijn voor alle burgers wanneer de overheid bereid is af te stappen van haar vrijwel eentalige beleid en voorzieningen scheidt voor mensen die het Nederlands onvoldoende beheersen.

Die boodschap komt helder naar voren in *De klank van de stad*. Dat is zeker mede de verdienste van Jaspers, die als auteur van het inleidende hoofdstuk de stof in een coherent wetenschappelijke uiteenzetting toegankelijk maakt voor beleids- en praktijkmensen. Toch is dit niet echt een boek voor wie in de sociale sector, in de administratie, in het onderwijs of bij het gerecht werkt, zoals de flaptekst nochtans belooft. Daarvoor missen de verschillende hoofdstukken de nodige coherentie qua opzet, inhoud en stijl. Aan dit boek lag een congres over stedelijke meertaligheid ten grondslag; de sprekers hebben hun bijdrage omgevormd tot een hoofdstuk en daarnaast is ook aan een paar andere auteurs gevraagd om aanvullende bijdragen te schrijven. En vervolgens is er redactioneel veel te weinig ingegrepen. Sommige hoofdstukken lijken meer op wetenschappelijke artikelen voor de *peers* in het vakgebied, inclusief moeilijk toegankelijke theoretische uiteenzettingen en ellenlange bibliografieën. Andere hoofdstukken, zoals dat over het gerecht, hebben dan weer niets met

meertaligheid te maken — toch het kernthema van het boek — maar wel met de manier waarop in rechtszaken door de verschillende partijen wordt omgegaan met culturele identiteit. Ook in de sectie over onderwijs valt het gebrek aan samenhang op. Die sectie bevat onder andere een knap hoofdstuk over de plaats van een (vreemde) thuistaal in het onderwijs. De auteurs betogen dat een positieve omgang met meertaligheid te combineren valt met zorg voor de Nederlandse taalvaardigheid van leerlingen. Het stuk is goed gedocumenteerd, helder geformuleerd, en sluit af met een aantal realistische beleidsadviezen. In dezelfde sectie Onderwijs staat echter ook een hoofdstuk over de manier waarop in Nederlands-Limburg wordt omgegaan met dialect op school. Dat is een zinvol onderwerp, maar niet voor dit boek. In plaats van casestudy's of beleidsadviezen over stedelijke meertaligheid en interculturaliteit, krijgt de lezer hier een pleidooi gepresenteerd voor het behoud van de variatie in de Limburgse dialecten ... Dit is meteen ook de enige bijdrage over een taaltoestand in Nederland, terwijl de grootstedelijke talenproblematiek in bijvoorbeeld de Randstad volledig onbesproken blijft.

Conclusie: de thema's stedelijke meertaligheid en interculturele communicatie verdienen een écht handboek voor de mensen in het veld en in het beleid. Er is dus behoefte aan *De klank van de stad 2*, waarin Jaspers strenger optreedt als redacteur, en waarin de situatie in Nederland uitdrukkelijk in het geheel wordt betrokken.

JOHAN DE CALUWE

JÜRGEN JASPERS (red.), *De klank van de stad. Stedelijke meertaligheid en interculturele communicatie*, Acco, Leuven/Den Haag, 2009, 219 p.